

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbin afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vedile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Âkif ERSOY

İÇİNDEKİLER

1. ÖĞRENME ALANI - BİRLİKTE YAŞAMAK

Gruplar ve Roller	7
Kültürel Özelliklere Saygı ve Birlikte Yaşama Kültürü	15
Yardımlaşma ve Dayanışmanın Toplumsal Birlikteliğe Katkısı	23
Öğrenme Alanı Değerlendirme-1	31

2. ÖĞRENME ALANI - EVİMİZ DÜNYA

Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu	37
Yaşadığımız İlde Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişim	45
Yaşadığımız İlde Meydana Gelebilecek Afetlerin Etkileri	53
Ülkemize Komşu Devletler	61
Öğrenme Alanı Değerlendirme-2	69

3. ÖĞRENME ALANI - ORTAK MİRASIMIZ

Ortak Miras Ögeleri - Tarihi Varlıklarımız.....	75
Ortak Miras Ögeleri - UNESCO Dünya Mirası Listesi	79
Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Sosyal Hayat	85
Mezopotamya Medeniyetleri - Sümerler	91
Mezopotamya Medeniyetleri - Babililer ve Asurlular	95
Anadolu Medeniyetleri - Hititler	99
Anadolu Medeniyetleri - Lidyalılar ve İyonyalılar	103
Öğrenme Alanı Değerlendirme-3	107

4. ÖĞRENME ALANI - YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri.....	113
Etkin Vatandaşın Özellikleri	121
Temel Haklar, Sorumluluklar	129
Sorunlarının Çözümünde Başvurabileceğim Kurumlar	137
Öğrenme Alanı Değerlendirme-4	145

5. ÖĞRENME ALANI - HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

Kaynakların Verimli Kullanımı.....	151
Bütçe Oluşturma	161
Yaşadığımız İldeki Ekonomik Faaliyetler	169
Öğrenme Alanı Değerlendirme-5	177

6. ÖĞRENME ALANI - TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri	183
Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı.....	191
Öğrenme Alanı Değerlendirme-6	199

Cevap Anahtarı	207
----------------------	-----

KİTABIMIZDA NELER VAR?

ATÖLYE BİLGİSİ

Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu

Bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, boğazlara olan uzaklığına o yerin **göreceli konumu** denir. Ayrıca bir yerin komşu olduğu ülkeler, yer altı ve yer üstü kaynakları, yükseltileri, yeryüzü şekilleri gibi özellikleri de o yerin göreceli konumunu belirler.

Bir yerin konumunu tarif ederken ana ve ara yönleri kullanarak, "belediyenin arkasında", "hastanenin kuzeyinde" veya "parkın doğusunda" gibi ifadelerle o yerin göreceli konumu hakkında bilgi veririz.

Göreceli konum, dünya üzerindeki bir yerin kendine ait olan özelliklerini ifade eder. Çevre değişikliği veya yeni yerler yapıldıkça göreceli konum zamanla farklılaşabilir.

Haritalar Üzerinden Göreceli Konuma Örnekler

İSTANBUL

- Tekirdağ'ın doğusunda, Kocaeli'nin batısında yer almaktadır.
- Asya ve Avrupa kıtalarında topağı vardır.
- Karadeniz ve Marmara Denizi'ne kıyısı vardır.

SAMSUN

- Doğusunda Yeşilirmak, batısında ise Kızılırmak Nehirleri aktmaktadır.
- Güneyinde Çanık Dağları ile çevrilidir.
- Karadeniz kıyısında yer almaktadır.

A. Tabloda verilen ifadeleri doğru ya da yanlış olarak değerlendiriniz.

Doğru mu? Yanlış mı?	Doğru ✓	Yanlış X
1. Göreceli konum, çevredeki ortam değişse bile asla değişmez.		
2. Bireyler, günlük hayatlarında adres soran bir kişiye adres tarif ederken farkında olmadan göreceli konumu kullanırlar.		
3. Göreceli konum ifade edilirken yaşadığımız ilin yeryüzü şekillerine, önemli ulaşım yollarına, yer altı ve yer üstü kaynaklarına yer verilmez.		
4. Yaşadığımız ilin göreceli konumunu belirlerken yön bulma becerilerine sahip olmamızın bir önemi yoktur.		
5. Göreceli konum bir ilin; komşu illere, su kaynaklarına, üretim ve tüketim bölgelerine, tarihi ve doğal mekânlarına vb. bağlı olarak ortaya çıkan kendine has özelliklerinin tümüdür.		
6. Bir ilde yaşayan bütün insanlar, yaşadıkları ilin göreceli konumunu hep aynı cümlelerle ifade ederler.		
7. Göreceli konum, yaşadığımız ilin diğer illere göre konumunu ifade etmek için de kullanılabilir.		
8. İstanbul'da yaşayan bir kişi, İstanbul'un göreceli konum özelliklerini ifade ederken bu ilin hangi illere komşu olduğunu söyleyebilir.		

Soru Bankası Tadında **ÇARI** 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ATÖLYEM 37

- Öğrenme çıktısına ait konu özeti olduğu "Atölye Bilgisi" bölümü.
- Öğrenme çıktısını değerlendirmek için "Doğru - Yanlış" bölümü.

C. Aşağıda bazı illerimizin göreceli konumlarını vermişlerdir. Verilen göreceli konum bilgilerinin hangi ile ait olduğunu Türkiye siyasi haritasından bularak ilgili alanlara yazınız.

No	Göreceli Konum Bilgileri	Hangi İlimiz?
1	Akdeniz'e kıyısı olan bu ilimizin doğusunda Adana; kuzeyinde Konya, Karaman ve Niğde; batısında ise Antalya yer almaktadır.	
2	Bu ilimizin doğusunda İran, güneyinde Van ve Bitlis; batısında Muş ve Erzurum; kuzeyinde ise Kars ve Iğdır yer almaktadır.	
3	Ege Denizi ile Akdeniz'e kıyısı bulunan bu ilimizin kuzeyinde Aydın; doğusunda Antalya; kuzeydoğusunda ise Denizli ve Burdur bulunmaktadır.	
4	Hem Yunanistan hem de Bulgaristan ile sınır bulunan bu ilimizin doğusunda Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale; güneyinde ise Ege Denizi yer almaktadır.	
5	Bu ilimizin kuzeyinde Bolu ve Çankırı; doğusunda Kırıkkale, Kırşehir ve Aksaray; güneyinde Konya; batısında ise Eskişehir bulunmaktadır.	
6	Karadeniz'e kıyısı olan bu ilimizin batısında Ordu; güneyinde Sivas ve Erzincan; doğusunda ise Trabzon ve Gümüşhane yer almaktadır.	
7	Ülkemizin güneydoğusunda bulunan bu ilimizin kuzeyinde Muş; doğusunda Bitlis ve Siirt; güneyinde Mardin; batısında ise Diyarbakır bulunmaktadır.	
8	Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan bu ilimizin kuzeyinde Yalova ve Kocaeli; doğusunda Bilecik; güneyinde Kütahya, batısında ise Balıkesir yer almaktadır.	
9	Bu ilimizin kuzeyinde Sivas ve Erzincan; doğusunda Elazığ ve Diyarbakır; güneyinde Adıyaman, batısında ise Kahramanmaraş yer almaktadır.	
10	Hem Gürcistan hem de Ermenistan ile sınır bulunan bu ilimizin batısında Artvin; güneyinde ise Erzurum ve Kars bulunmaktadır.	

Soru Bankası Tadında **ÇARI** 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ATÖLYEM 39

- Öğrenme çıktıları pekiştirip değerlendirmek için "Etkinlikler" bölümü.

KONU DEĞERLENDİRME 4

1. Aşağıda İstanbul'un siyasi haritası verilmiştir.

Verilen haritadan İstanbul ilinin göreceli konum özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

A) İki farklı denize kıyısı bulunmaktadır.
B) Asya ve Avrupa kıtalarında topağı vardır.
C) Batısında Tekirdağ, doğusunda ise Kocaeli yer almaktadır.
D) Ülkemizin en kalabalık nüfusa sahip ilidir.

2. Atilla, ailesi ile birlikte yaz tatilinde Türkiye'nin Akdeniz'e kıyısı olan illerinden birine gidecektir. Tatil gidecekleri il, Toros Dağlarının güneyinde yer alan Çukurova'da Seyhan Nehri kenarında kurulmuştur. Türkiye'nin altı iline sınır komşusu olan bu ilde her yıl Uluslararası Portakal Çiçeği Festivali düzenlenmektedir.

Buna göre Atilla ve ailesi aşağıdaki illerimizin hangisine tatil gideceklerdir?

A) Adana B) Antalya
C) Mersin D) Muğla

3. Bir ilin; komşu illere, yeryüzü şekillerine, ulaşım yollarına, su kaynaklarına, ekonomik koşullarına, tarihi ve doğal mekânlarına bağlı olarak ortaya çıkan özelliklerinin tümüne o ilin göreceli konumu denir.

Bu tanıma göre Edirne ile ilgili, I. Hem Yunanistan hem de Bulgaristan ile kara sınırı bulunan tek ilimizdir.
II. Ülkemizin Avrupa ile kara ve demir yolu bağlantısını sağlamaktadır.
III. Selimiye Camii ve Meriç Köprüsü bu ilimizde yer almaktadır.

bilgilerinden hangilerinin Edirne'nin göreceli konumunu yanlış söyleyebilir?

A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

4. Türkiye'nin yüz ölçümü bakımından en büyük ilidir. Dokuz tane il ile sınırlıdır. Türkiye'nin tahli amban olarak nitelendirilir. Ülkemizde buğday, arpa, seker pancarı üretiminde Türkiye birincisidir. Çatalhöyük, Mevlana Türbesi ve Beyşehir Gölü bu ilimiz sınırları içerisinde.

Göreceli konumu ile ilgili bilgi verilen illerimiz aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ankara B) Konya
C) Samsun D) Şanlıurfa

5. Sivas, Orta Anadolu'da yer alır ve 28.488 km²'lik bir yüz ölçümüne sahiptir. Sekiz il komşusu olan Sivas'ın 16 ilçesi bulunmaktadır. Yer şekilleri bakımından dağlık ve engebeli bir yapıya sahip olan Sivas, Türkiye'nin en uzun nehri olan Kızılırmak'ın doğduğu şehirdir. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası şehrin önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Bu bilgilere göre Sivas'ın göreceli konumu ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Su kaynaklarına
B) Yeryüzü şekillerine
C) Yer altı kaynaklarına
D) Tarihi mekânlarına

Soru Bankası Tadında **ÇARI** 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ATÖLYEM 41

- Her öğrenme çıktısının sonunda o öğrenme çıktısını değerlendirmek ve pratik yapmak için "Konu Değerlendirme Testi" bölümü.

ÖĞRENME ALANI TESTİ 4

6. Okul bahçesinde sohbet eden üç öğrenci, kullandıkları temel hak ve hürriyetlere örnek vermişlerdir.

Sınıf başkanlığına aday olduğum ve oyu da kullandım.

Dedemle telefonda görümlü olarak görüştük.

Futbol turnuvası yapılıması için okul müdürlüğüne yazılı başvuruda bulundum.

Konuşmaya göre bu öğrenciler, I. Sağlık II. Dilekçe III. Seyahat IV. Haberleşme hak ve hürriyetlerinden hangilerini kullandıklarına örnek vermişlerdir?

A) I ve II B) I ve III
C) II ve IV D) III ve IV

7. Veli Bey, yaşadığı mahalledeki çocukların yolda futbol oynadıklarını görmüştür. Bu durum çoğu zaman tehlikeli sonuçlar ortaya çıkardığını fark etmiştir. Yaptığı araştırmada mahallede çocukların futbol oynayacağı bir sahanın olmadığını öğrenmiştir. Bunun üzerine belediyeye başkanlığında bir dilekçe yazmıştır. Ayrıca mahallede yaşayan ailelerin de belediyeye dilekçe yazmalarını sağlamıştır. Yazılan bu dilekçeler sonuç vermiş ve belediye, mahalleye bir futbol sahası yapmıştır. Buna göre Veli Bey ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Resmî bir kuruma başvurarak toplumsal bir ihtiyacı gözime kavuşmasını sağlamıştır.
B) Tespit ettiği ihtiyacı giderilmesi için yasal yollardan başvurmuştur.
C) Futbol oyun alanının yapılması için mahallede yaşayan diğer insanların da desteğini almıştır.
D) Futbol oyun alanının yapılması için sivil toplum kuruluşu ile iş birliği yapmıştır.

8. "Adana'da mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan ailelerin çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim sınıfı kuruldu. Doğankent Mahallesi'nde tarım işçilerinin çocuklarına okul öncesi eğitimi vermek üzere sınıf açıldı. Her gün 25 çocuğun kaldıkları yerlerden araçla alınarak sınıfa getirildiği, öğrencilerin çeşitli etkinliklere katıldığı belirtildi." Verilen gazete haberine göre çocukların yaşadıkları haklarından **hangisine** hangisini kullandıklarını amaçlanmıştır?

A) Sağlık hakkı B) Oyun oynama hakkı
C) Eğitim hakkı D) Düşünce özgürlüğü

9.

Furkan: "Off baba yaa. Konuşmak benim de hakkım."

Bir daha misafirlerin yanında konuşulduğunu görmeyeceğim.

Buna göre Furkan'ın aşağıdaki hak ve hürriyetlerinden hangisinin kısıtlandığı söylenebilir?

A) Eğitim ve öğrenim hakkı
B) Kişi dokunulmazlığı hakkı
C) Düşünce ve ifade hürriyeti
D) Yerleşme ve seyahat hürriyeti

10. Köy veya mahallenin idaresinden sorumlu olan ve halk tarafından seçilen muhtarın bazı görevleri bulunmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi muhtarın görevleri arasında yer alır?

A) Okula başlaması gereken çocukların takibinin yapılması
B) Mahalle veya köydeki eğitim kurumlarının denetlenmesi
C) Halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması
D) Mahalle veya köydeki çöplerin temizlenmesi

Soru Bankası Tadında **ÇARI** 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ATÖLYEM 43

- Her öğrenme alanının sonunda öğrenme alanındaki konuları pekiştirmek için "Öğrenme Alanı Testi" bölümü.

ÖĞRENME ÇIKTISI KONTROL LİSTEM

	KODU	ÖĞRENME ÇIKTISI	SAYFA			
1. ÖĞRENME ALANI	BİRLİKTE YAŞAMAK	SB.5.1.1	Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rolleri arasındaki ilişkileri çözümleyebilme	7-14 Arası		
		SB.5.1.2	Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme	15-22 Arası		
		SB.5.1.3	Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme	23-30 Arası		
2. ÖĞRENME ALANI	EVİMİZ DÜNYA	SB.5.2.1	Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme	37-44 Arası		
		SB.5.2.2	Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme	45-52 Arası		
		SB.5.2.3	Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme	53-60 Arası		
		SB.5.2.4	Ülkemize komşu devletler hakkında bilgi toplayabilme	61-68 Arası		
3. ÖĞRENME ALANI	ORTAK MİRASIMIZ	SB.5.3.1	Yaşadığı ildeki ortak miras öğelerine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme	75-84 Arası		
		SB.5.3.2	Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına yönelik bakış açısı geliştirebilme	85-90 Arası		
		SB.5.3.3	Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme	91-106 Arası		
4. ÖĞRENME ALANI	YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ	SB.5.4.1	Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme	113-120 Arası		
		SB.5.4.2	Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme	121-128 Arası		
		SB.5.4.3	Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme	129-136 Arası		
		SB.5.4.4	Bir ihtiyaç hâlinde veya sorun karşısında başvuru yapılabilecek kurumlar hakkında bilgi toplayabilme	137-144 Arası		
5. ÖĞRENME ALANI	HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ	SB.5.5.1	Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme	151-160 Arası		
		SB.5.5.2	İhtiyaç ve isteklerini karşılamak için gerekli bütçeyi planlayabilme	161-168 Arası		
		SB.5.5.3	Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme	169-176 Arası		
6. ÖĞRENME ALANI	TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER	SB.5.6.1	Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme	183-190 Arası		
		SB.5.6.2	Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabilme	191-198 Arası		